

Chippewas

6850

Monte S. U. tip

891.99

U-92

1920

1. Հայաստանի Կոմունիստական բանուորա-
կիցացիական երիտասարդական միություն № 1.

ՊՐՈԼԵՏԱՐՆԵՐ ԲՈՒՈՐ ԵՐԿՐՆԵՐԻ, ՄԻՍՑԵՐ.

ՅՅ1.99
Ա.92 ԱՐՇԱՐՈՒՆԻ

ՊՕԷՄՆԵՐ

116 2011

2003

Տպարան Է. Ս. Խ. Է. Սիկե-ուփ
1920

ՅՅ1.99
Ա-92

891.99

4-92

1913

Այ.

Հայաստանում մայիսին զոհ գնացած Կոմիտեիսաների
քի յաւերժ յիշատակին նւիրում է

Հեղինակը

111

Պ Ր Օ Մ Ե Թ Է Յ

I

Խաւարը նանիր և մութը պագշտտ,
Կեղծիքը լպիշտ և ոսկին փայլուն,
Կեղծ փայլը կեանքի՝ ժարդկանց
յօրինամ,

Պատրանքը ցնդող, երազը տենդոտ
Միշտ իրան խաբող և միշտ
հիասթափ՝

Գրկիլ է հանուր աշխարհն անգուլթ,
Աշխարհը նեխում հնցամ ու
ժահրոտ,

Ուր չէ մնացել և ոչ մի շողիկ
Նախկին կրակից լոյս և պայծա-
րոտ,

Որ այնքան ճարպիկ և հնարադէտ
Իր վին վարմունքով երկիրը վառեց
Հին աստուածների կրակովն անշէջ
Պրօստիտէյը մեծ հերոսը հսկա...
Եւ անցան, անցան անհամար դա-
րեր

Այն երանաւէտ, պատմական օրից...

II

Գեռ մինչև այսօր և մինչև այս
ժամ

Արծիւը փայլի զեռ կ'կատարէ

5136

38

Պատւէրն անցած հին աստուած-
 ների...
 Իսկ աշխարհը մեր մոռացաւ կա-
 մաց
 Խոր ամենայնիքն անվախ հե-
 ըոսի,
 Եւ լոյսը նրա դրեց մի անկիւն,
 Որպէսզի երբէք իւր նանիք, ար-
 մարդ
 Վարմունքի առաջ մի լուրջ ակե-
 լորդ
 Վկայ չունենա:
 Աշխարհը նեխւած, աշխարհը
 նանիք
 Մոլորւած փայլուն, դաւադիր ոս-
 կուց
 Կորեկ է մշուշ խաւարների մէջ
 Եւ գուցէ զնա և անվերջ գնա,
 Եթէ չերևա մի նոր Պրօմէթէյ,
 Որ լուսաւորէ իր կայծով գորեզ՝
 Այրէ ու խարկէ աշխարհը նախ-
 կին,
 Բարբերը մեռնող, կարգերը ժահ-
 րոտ,
 Օրէնքը լեռի՝ մկրատը մաքի,
 Եւ մարդկանց գազան՝ բորենի
 վայրի,

Որ անթիւ գոհի արեան և կեանքի
 Գնով և գանգով կարգեր հաս-
 տատում...

III

Դէհ, երկացիր անմահ Պրօմէթէյ
 Եւ այրիք, այրիք փարոսիդ լոյսով
 Ամբողջ աշխարհն և մարդկանց
 գազան,
 Որ հետք չմնա և ոչ էլ մօտիկ
 Հին մտքի, դաւի, հասկացողու-
 թեան,
 Մաշւած կարծիքի և միժնած հո-
 գու,
 Եւ երազանքի անդամ չմնա
 Եւ ոչ մի նշոյյ, որ երբ և իցէ
 Կարող է նորից միտքը մարդկա-
 յին
 Միշտ թունտ, խաբող և շողո-
 բորթիչ՝
 Ասուպի նման ուղեղի կողքով
 Գաղտնի բոլորից մի անուրջ ծնել
 Թէ գուցէ մի օր հին լոյսի նման
 Սա էլ կմարենք մեր ճարպիկու-
 թեամբ...

IV

...ես անա արդէն տեսնում եմ
 հաստատ
 Մի նոր Պրօմէթէյ աշխարհի հա-
 մար,
 Որ առանց խղճի խայթոց զգալու
 Այրում է, վառում աշխարհը հըն-
 ցած...
 Ես լոյսն եմ տեսնում այն մեծ
 փարոսի,
 Ջերմութիւնը զգում նրա տաքու-
 թեան...
 Նայեցէք վերև, դիտեցէք հիւսիս...
 Ով սեղմ չէ կապրած փթած աշ-
 խարհին,
 Ում լոյսն այդ զօրեղ չի բերում
 վախճան,
 Եւ չի մթնեցնում աչքերը կայծից,
 Թող նայէ հիւսիս...
 Տեսնում եմ այնտեղ շողշողուն,
 յստակ
 Դրօշակներ բոսոր և Աստղը կար-
 միր
 Մէջ աշխատանքի սիմուլը փսեմ...

V

Եւ կարմիր Աստղի կայծերը
 կեանքում
 Լոյսի, ջերմութեան և Աշխարհի
 շրջան
 չրդէն են ծագում, ուր բնկնում
 են վայր...
 Այրում են մաշած զաղափարը սին,
 Կիզում՝ անեթեթ լողունը
 կեղծիք,
 Խարկում՝ հաստափոր օրէնքը
 ժպիրն,
 Տապալում ընդմիջա հին կուռքը
 դեղին,
 Եւ տաճարները՝ մտքի լաբիրինթ,
 Եւ աստուածը սուտ սեւազդեամների
 Խորտակում, ընկնում մեծ բո-
 սորի մէջ
 Եւ փղոսկրեա շքեղ զահոյլկներ,
 Ազամանգազարդ թագեր երբեմնի,
 Հսկայախառոյց պալատներ կոթող,
 Ուր բանուորը մերկ երբէք ու
 երբէք
 Մարի Թռիչքով չի կարողացել
 Ապրել այն նեղում, որ իր զաւակի
 Փշրած թևով կամ իր նմանի

Հազար և անթիւ խեղճ բան-

ւորների

Արեան բլուրների և գուցէ կեանքի
Փնովն են այնքան երկնքին

հասել...

...Իսկ կարծիր Աստղի փարոսի

լուսից-

Գայժեր են պոկոււմ, անընդհատ
պոկոււմ

Ջերմ և արևոտ....

Նայեցէք մի պահ արծառայեաց
աչքով,

Գուր ովքեր բանաւում, նկուզում
խոնավ,

Գործարանի մէջ թոք էինք մաշում,
Նաւթահարերում, հանքերում

գիշեր՝

Ջուրկ ջերմ արևից, լուսից ու
բոյսից,

Յոզնամ, հոգեառանց՝ հաց չէք
ճարում...

Նայեցէք և զուր՝ հոգով միշտ
առոյգ,

Վառ ապագայի հաւատով լցւած,
չիմա անկողնում և կամ զործա-
զուրկ

Լիտի տէրերի լկանքից փախած,
Քոյրեր իմ անդին...

Գուր, ովքեր երէկ խաղալիք էիք
Գեղին մետաղին և նրան շոյող
Տգէտ բուրժուային, նիւթին,
գործիչին...

Եւ զուր, ամենքը, ում ճակատին
անխիղճ

Գարիքը զգոյշ վճիռ է զրել,
Ում ձեռքերին կան կոշտեր
տանջանքի,

Նայեցէք վստայ կարծիր փա-
րոսին...

Տեսէք, այրեցին աշխարհներ
անթիւ

Եւ վաւաշ, նեխած հին կարգերի
տեղ

Քարձրացան մատաղ կարծիր
աստղիկներ...

Նայիք Արեւուտը՝
Ուր մարզը ճարպիկ զրել էր
թաղարդ

Գապիտալը կոյր, իբրև որսարան
Իւր նմանների և կաթիլ-կաթիլ
Արիւնը բոսոր բանւոր-գիւղացու
Հաւարում հանգիստ, անտարբեր,
զգոյշ

Գարձնում ոսկի, գարձնում ոսկի.
 Կարմիր փարոսի լոյսերը մազնիւտ
 Ելում են, խանձում երկիրը վայրագ...
 Նաչիր Արևելք՝
 Ուր՝ երողացին սարգի ցանցերում
 Պարուրել է սեղմ թուրքին, չինացուն,
 Պարսկին, մանգոլին և քամում հանուր
 Նիւթերը երկրի ու շահագործում
 Մարդկանց բովանդակ.
 Այժմ մեծ Ստոյի հրհիկները լոյս
 Զփոթ են ձգել մեծ արևելքում՝
 Ջարթնել է արդէն պարսիկը թմբած,
 Հնդիկը կուրի, մարտի պատրաստում,
 Մերձ Արևելքի ժողովուրդն արդէն
 Հեռացրեց անհետ կոշմարը միթին...

VI.

Մեծ Աստղը կարմիր՝ Պրոմեթէյը նոր,
 Կայծում է անթիւ մատաղ աստ-
 րակներ,
 Որ զառնան հրդեհ՝ խարոյկներ անմար՝
 Չուկիլու համար ազատ կենցաղի
 Եւ աշխատանքի աշխարհը մատաղ...

ՀԱՅԻՆ ԵՐԳԸ

Քեզ երկնեցին Աղբատութիւնն ու մոռա-
 ցումն

Արհամարանքի պալատի մօտ
 Բացօթեա,
 Դարբինների մրճերի հարւածներից տնքալով
 Ծնունդ առար,
 Երբ Անգորի սիլան եղաւ արիւնաքամ
 Եւ նրա կրծքի բոսորին միացան
 Անքակտելի՝
 Մրի, Սևի գանգուածքն իր ծորակով
 Ու թշւառութիւնն անողոր...
 Ծնունդ առար հաղին երգը զօրաւոր,
 Հացին երգն ինքնածին:
 Դու զեռ մանուկ քայլերով երեք,
 Անհաստատ մտար աւազանը Չայլոյթի
 Մկրտէլու...
 Չայն կոեյու հաստատուն, անկասկած ու
 անզող,
 Մարտի կանչել անաղջորդ շեփորով
 Քեզ զրկողին
 Եւ սրտացունց բողբոխի ու կործանման
 Նետեր ուղղել անաբեկիչ ու խտան՝
 Հացին երգը հնչել, երգը ուժեղ...
 Քեզ մկրտեց ախօսը խոր աշխատանքի՝

Թունաւոր,

Որ կզճւի աննկատելի մահի գրչով անարգել
Հիւժւածների, ընկածների, յաղթւածների
Ճակատին դժոխացունց բրբիջով

Ու կտանի զէպի անայտ մոռացութեան
Մոռացում...

Մեհների մեծաշարջ ու բոցեղէն հուրախ
Գործարանի, խրճիթի

Սրտին մէջ մնունդ աւար ծորած անվերջ
Գանգերի և սոկւած թևերի հեղուկից,

Ու սպերի, տպարանի, նիւղի

Սեռթեամբ բազուկդ արձակ շարժեցիր
Հաստատուն՝

Եւ կրծքիդ տակ բացւեցին արեան

Վարդեր բուրալի,

Թորախտաւորի այտին ծաղկած

Կարմրբից...

Մեքենայի շառաչին,

Որ կպատմէ կեանքի Մենաւասարութեան
Գրբից էպիպոտ,

Իու ձայնեցիր անդրանիկ թոթովանքդ—

Սղերսող, երերուն՝

Եւ ապա—

Իագաղնների անտառից, յաղթւածների սա-
ռած

Շրթունքներից պոչեցիր

Շունչը բեկբեկ, մաշւած

Ու հնչեցիր պայքարի բարձրադորդ,
Համարձակ՝

Երգը հացի, հացին երգը զօրաւոր:

Վրեժն անքուն քո զայեակը դարձաւ

Օրօրոցիդ մօտ աչալուրջ ու հսկող,

Քեզ օրօրեց ըթին տակ մրմրալով

Դաւանանքը նոր կեանքի

Եւ վերածննդեան...

Մանուկ էիր՝

Մեծացար զայեակիդ կտակը անբաժան

Կրծքիդ տակ ունենալով,

Որ ձայնես որոտ մարդկութեան և Ոյժին

Լպիշտ դէմքին—

Երգդ՝ կայծակ, երգա՝ որոտ,

Հացին երգը վրիժառու...

Իու ծաղկեցիր յօշոտւածի, գրկւածի շըր-
թունքին

Մնէճքի հետ անբաժան

Հնչեցնելու համար վերածննդի փողը յստակ

Սրկների ու արիւնի գներով՝

Երգդ վսեմ, երգն անսպառ—

Սև հացին...

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԴԱՐԱՆ
1982-СОР

* *
* *

Ի ու կըրջես հիմա վստահ, աներկիւղ
 Հացին երգը,
 Երգ կործանման ու աւերման
 Ոչնչացնող
 Երգը նոր-կեանքի ու նոր լոյսի
 Աւետարեք:
 Հագարաւոր, բիւրաւոր և անհամար
 Հողիների և արիւնի
 Մնունդ դարձար անփոխարինելի,
 Որ կկանչէ մարտի, կուխ
 Կեզուով իր մարգարէական:
 Հացին երգը կպոռթկա հուժկու տեմպով
 Ու կսպառնա կործանում անօրինակ
 Իրեն զսպող Ռշժին, Նիւթին բռնակալ,
 Որին աւեց կաթն իր առատ արեան հետ
 Գթառատ մօր նման...

6850

||

2013

